

«Πλαίσιο Θέσεων του Επιμελητηρίου Μεσσηνίας για τον Χωροταξικό και Πολεοδομικό Σχεδιασμό με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη»

Το Επιμελητήριο Μεσσηνίας με μεγάλη προσοχή προσεγγίζει το θέμα του νέου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδιασμού της Καλαμάτας, πρωτεύουσας του Ν. Μεσσηνίας και Μητροπολιτικού Κέντρου της ευρύτερης περιοχής –*σύμφωνα με το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο*- επειδή μέσω αυτού του αναπτυξιακού εργαλείου μπαίνουν οι κανόνες ανάπτυξης τουλάχιστον για τα επόμενα 30 χρόνια και αυτό μας υποχρεώνει να σας καταθέσουμε το πλαίσιο των θέσεων μας που στόχο έχουν την βιώσιμη ανάπτυξη.

1.0. Γενικά

Η διαδικασία του σχεδιασμού (ΓΠΣ) στοχεύει στη δημιουργία μια νέας εικόνας του τόπου, διαμορφωμένης στη βάση μιας στρατηγικής τοπικού και ίσως και υπερτοπικού χαρακτήρα (Καλαμάτα - Μητροπολιτικό κέντρο) με στόχο την ικανοποίηση αφενός των κατοίκων και των τοπικών επιχειρήσεων και αφετέρου των προσδοκιών των επισκεπτών και των επενδυτών.

Η μοναδικότητα κάθε πόλης οφείλεται στην χωροταξική της διεύθυνση, στην ιδιαιτερότητα της μορφής και της λειτουργίας των χώρων της, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο οι αστικοί χώροι συναντούν την ατομική και συλλογική εμπειρία. Με άλλα λόγια, η ιδιαίτερη σύμπτωση χρόνου, χώρου και πολιτισμού είναι αυτή που σφουρηλατεί τις ατομικές αστικές ταυτότητες και δημιουργεί τους ρυθμούς της ζωής μιας πόλης.

Κεντρικό ρόλο εδώ παίζουν οι αισθητικές και στρατηγικές παρεμβάσεις της αρχιτεκτονικής και του αστικού σχεδιασμού, οι οποίες, μέσα από επίσημες και ανεπίσημες διαδικασίες συμβάλλουν στην δημιουργία των αστικών πολιτισμών και ταυτόχρονα διαμορφώνουν την ιδιαίτερη εικόνα της πόλης.

Η εμφάνιση και η αίσθηση της πόλης, τα θέλγητρα που έχει και προσφέρει σε επισκέπτες και κατοίκους γίνονται τώρα τα κύρια γνωρίσματα που διαφοροποιούν μια πόλη από άλλες που την αναδεικνύουν σε μοναδικό και επιθυμητό τόπο επίσκεψης, εργασίας και επένδυσης.

1.1 Διεθνές Περιβάλλον

Διεθνώς θα παρατηρήσουμε ότι οι πόλεις προκειμένου να επιβιώσουν αναγκάζονται να ανταγωνιστούν με άλλες πόλεις στο πεδίο των οικονομικών επενδύσεων αναζητώντας επομένως τρόπους να βελτιώσουν το προφίλ τους και να πετύχουν την διαφορετικότητα για να ενταχθούν στη συνέχεια σ' ένα διεθνές πλαίσιο.

Αυτό τις υποχρεώνει να γίνουν ελκυστικοί και δραστήριοι τόποι για επιχειρηματικές, βιομηχανικές και τουριστικές επενδύσεις που θα τις επιτρέπουν να εξασφαλίσουν δείκτες ευημερίας, θέσεις απασχόλησης αλλά και πόρους που ενθαρρύνουν τη χρήση του πολιτισμού σε συνδυασμό με άλλες κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές ως εργαλείου για την αναζωογόνηση του αστικού τοπίου, την καλλιέργεια της πολιτισμικής ταυτότητας της πόλης και του ευρύτερου Μητροπολιτικού Κέντρου της Καλαμάτας και την υποστήριξη της κοινωνικής ισότητας στην χρήση της δημοτικής επικράτειας και τη συγκρότηση μιας «κοινωνικής ταυτότητας».

Σημαντικό όμως ζήτημα σ' ένα στρατηγικό αναπτυξιακό σχεδιασμό μιας πόλης που της έχει ανατεθεί Μητροπολιτικός ρόλος είναι η παρουσία ενός ισχυρού «πολιτικού σχεδιασμού» που επιτρέπει να εξασφαλίζονται όλες οι προϋποθέσεις αποτελεσματικού τρόπου επικοινωνίας με τον πολίτη – ενεργό δημότη.

Η «πολιτιστική» αναζωογόνηση του αστικού κέντρου θέλει επίσης την αναδόμηση της Δημοτικής Επικράτειας ώστε σε συνδυασμό να οδηγούν στην αναγέννηση της τοπικής δημοκρατίας και τη συγκρότηση μιας «κοινωνικής ταυτότητας» όπου συνυπάρχουν και συναλλάσσονται οι διαφορετικές ηλικιακές ή εθνοπολιτιστικές ομάδες, οι διαφορετικές εκδοχές σεξουαλικότητας και τα διαφορετικά φύλα, οι διαφορετικές δεξιότητες, επαγγέλματα και πολιτικές τάσεις τα οποία από κοινού συγκροτούν την σύγχρονη πόλη μπορούν να ανακαλύψουν εκ νέου η μία την άλλη με ανθρώπινους όρους και ταυτόχρονα να ανακαλύψουν εκ νέου την πόλη τους και την ιστορία της.

Εν κατακλείδι εάν ο πολίτης – δημότης δεν αισθανθεί περήφανος για τον τόπο του τότε πολύ δύσκολα θα βοηθήσει για την αναγέννηση της πόλης του και πολύ περισσότερο να κατανοήσει την συλλογική ηθική και ευθύνη.

2. Αρχές - μέθοδος του σχεδιασμού

Οι **αρχές** στις οποίες πρέπει να στηρίζεται τόσο ο χωροταξικός, όσο και ο πολεοδομικός σχεδιασμός οδηγούν στον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή την αειφορική διαχείριση των πόρων ώστε να εξυπηρετούνται οι σύγχρονες ανάγκες και ταυτόχρονα, να διατηρούνται οι δυνατότητες ανάπτυξης για τις επόμενες γενεές.

- 2.1. Στην αφετηρία του σχεδιασμού, στη διάγνωση της υπάρχουσας κατάστασης, πρέπει να εντοπίζονται τα ισχυρά σημεία, τα **«συγκριτικά πλεονεκτήματα»** της συγκεκριμένης περιοχής που αποτελεί το αντικείμενο του σχεδιασμού. Αυτά μπορεί να αναφέρονται στη γεωγραφική θέση, τις συνδυασμένες μεταφορές, τις κλιματολογικές συνθήκες, τους φυσικούς, ενεργειακούς και υδάτινους πόρους, τα υπάρχοντα δίκτυα υποδομής, την πολιτιστική κληρονομιά, την ποιότητα ζωής, το επιχειρηματικό περιβάλλον, το εργατικό δυναμικό, τις επενδυτικές ευκαιρίες..
- 2.2. Ο εντοπισμός των **αδυναμιών** είναι κρίσιμος, ιδιαίτερα ως προς την ποιότητα των συνθηκών κατοικίας, τις περιβαλλοντικές συνθήκες, την ισορροπία απασχόλησης - κατοικίας, τη συγκοινωνιακή υποδομή και τις κυκλοφοριακές συνθήκες, την εξυπηρέτηση από τεχνολογικά δίκτυα (ευρυζωνικότητα, φυσικό αέριο, διαχείριση αποβλήτων και απορριμμάτων), τη διασύνδεση της περιοχής με άλλες όμορες ή σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Ακόμη, η σχέση αστικών πυρηνών με τις περι-αστικές ζώνες και τις σχετικές πιέσεις. Αποτελέσματα αυτών των αδυναμιών είναι η άναρχη δόμηση, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η ρύπανση του περιβάλλοντος, η υπερκατανάλωση ελεύθερων χώρων.
- 2.3. Η ανίχνευση και ο εντοπισμός των **ευκαιριών** αλλά και των **απειλών** για την ανάπτυξη της περιοχής που δημιουργούνται από εξωγενείς αλλά και από ενδογενείς παράγοντες (ενδεικτικά: μεταβολές στο εθνικό ή ακόμη και το διεθνές επίπεδο με την παγκοσμιοποίηση, οδικόί άξονες και μεγάλα έργα π.χ. ΠΟΤΑ, περιβαλλοντικοί κίνδυνοι π.χ. χωματερές, και υποβάθμιση αστικού περιβάλλοντος, κ.α). Είναι πρωταρχικής σημασίας η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία, σε όλους τους τομείς (πληροφορική και επικοινωνία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανακύκλωση, κλπ). Οι αρχές της αειφορίας πρέπει να διέπουν την ανάλυση των απειλών αλλά και των ευκαιριών, δεδομένου ότι ένα αναβαθμισμένο, καθαρό περιβάλλον, με ορθολογική και συνεπή διαχείριση, μπορεί να αποτελέσει αποφασιστικό συντελεστή της ελκυστικότητας μιας περιοχής.
- 2.4. **Παγκόσμιες Τάσεις**
Ιδιαίτερη προσοχή στα πρώτα βήματα αυτού του σχεδιασμού θα πρέπει να δίδεται στο Διεθνές περιβάλλον και στην λεγόμενη «παγκοσμιοποίηση» όπου πολλές πολιτισμικές και οικονομικές τάσεις και ανταλλαγές υπερβαίνουν τα γεωγραφικά και διοικητικά όρια των εθνών κρατών. Οι τάσεις αυτές έχουν μπει σε τροχιά δίνοντας ελάχιστες ευκαιρίες για διαμεσολάβηση στις εθνικές κυβερνήσεις ή στην Ε.Ε. και χωρίς το παραμικρό ενδιαφέρον για τις συνέπειες αποφάσεων που πάρθηκαν σε άλλα μέρη του κόσμου σε τοπικό επίπεδο. Η παγκοσμιοποίηση είναι σήμερα η σχεδόν αδιαμφισβήτητη αιτία και αιτιολογία της ανεργίας, της αποβιομηχάνισης και της εμφάνισης πόλεων και περιοχών που βιώνουν μια γενική παρακμή του αστικού περιβάλλοντος, μείωση πληθυσμού, αύξηση της εγκληματικότητας, ανεργία κ.α. Οι επιταγές της παγκοσμιοποίησης διαμορφώνουν εκ νέου τις κοινωνικές, πολιτισμικές και τοπικές ανισότητες σε τέτοιο βαθμό που μας υποχρεώνει να συμφωνήσουμε με τους πολλούς στο ότι είναι πολύ δύσκολο να αρέσει οποιαδήποτε μορφή κι αν παίρνει η παγκοσμιοποίηση. Πάντως πολύ πιθανό είναι ότι τα προϊόντα και οι πρακτικές του παγκοσμιοποιημένου πολιτισμού θα μετασχηματίζονται ή θα υπονομεύονται και μόνο με την επαφή τους με ένα συγκεκριμένο τοπικό πολιτισμό. Έχει μάλιστα επισημανθεί ότι η τοπική απάντηση στην παγκοσμιοποίηση είναι συχνά η αύξηση της παραγωγής διαφοράς και όχι η αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής ομοιότητας. Αυτή η διαδικασία συχνά παίρνει τη μορφή μιας εξύμνησης των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και πρακτικών που συχνά φτάνει στο επίπεδο της παρωδίας.

3. Στρατηγική του σχεδιασμού

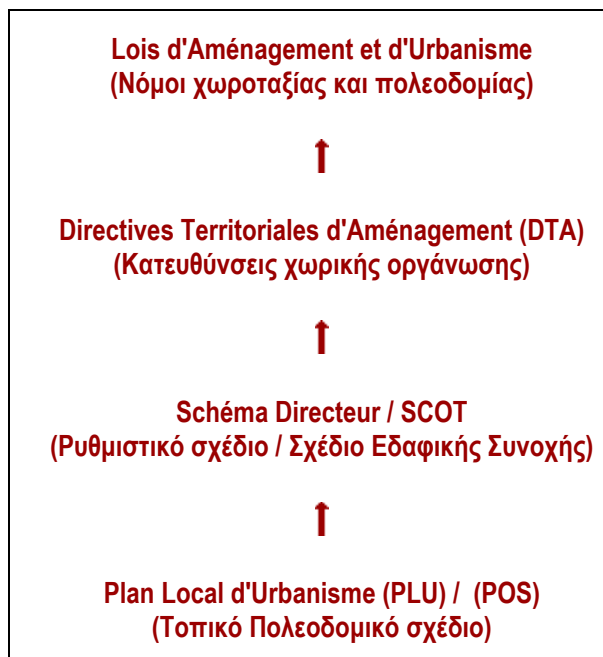
Με βάση την ανάλυση των παραπάνω δεδομένων, είναι αναγκαίο να καθοριστεί μια **στρατηγική** που θα προσδώσει ένα συνεκτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη και την χωρική οργάνωση της περιοχής μελέτης και θα στηρίζεται σε τρεις άξονες:

- Την ενίσχυση της ελκυστικότητας της περιοχής.
- Την αναζήτηση της ισορροπίας μεταξύ των μελετώμενων γεωγραφικών τομέων.
- Την ανάπτυξη της αλληλεγγύης μεταξύ των φορέων της περιοχής.

4. Παραδείγματα από τη διεθνή πρακτική

4.1 Γκρενόμπλ (Γαλλία)

Με μακρόχρονο και συστηματικό σχεδιασμό προωθείται η ανάπτυξη της περιοχής της **Γκρενόμπλ** (Γαλλία), μέσω της εκπόνησης Ρυθμιστικού Σχεδίου της περιοχής (Schéma Directeur de la région grenobloise). Το 2000 το σχέδιο αυτό μετονομάστηκε σε Σχέδιο Εδαφικής Συνοχής (Schéma de Cohérence Territoriale - SCOT) και Σχέδιο αστικής ανάπτυξης (Schéma de renouvellement urbain - SRU).

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο (Schéma Directeur) ή Σχέδιο Εδαφικής Συνοχής (Schéma de Cohérence Territoriale) περιλαμβάνει:

- A) Μια έκθεση, που αποτελείται από διάφορα κεφάλαια:
- Διάγνωση της κατάστασης της περιοχής
  - Ανάλυση της κατάστασης του περιβάλλοντος
  - Καθορισμός των μειζόνων προοπτικών της χωροταξικής οργάνωσης της περιοχής.
- Ο σχεδιασμός αυτός πρέπει να τηρεί ορισμένες αρχές ενσωματωμένες στο διάβημα όπως είναι η τήρηση των ισορροπιών ανάμεσα στην αστική ανάπτυξη και την οργάνωση του αγροτικού χώρου.
- B) Σχέδια και χάρτες που απεικονίζουν τα διάφορα ειδικά στοιχεία της περιοχής:
- τις γενικές χρήσεις γης
  - τις εκτάσεις επέκτασης της πολεοδόμησης και των τομέων ανάπτυξης
  - τις αγροτικές και τις δασικές εκτάσεις
  - τα κυριότερα αγροτικά και αστικά τοπία που χρειάζονται προστασία
  - τους προστατευτέους χώρους λαμβάνοντας υπόψη τους φυσικούς και τους τεχνολογικούς κινδύνους
  - τη γενική οργάνωση της κυκλοφορίας και των μεταφορών
  - τα βασικά στοιχεία των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης.

4.2 Βαλένθια (Ισπανία)

Ο σχεδιασμός ανάπλασης και ανάπτυξης της περιοχής της **Βαλένθια** (Ισπανία) ξεκίνησε με αφετηρία μια φυσική καταστροφή: η πλημμύρα του ποταμού Turia που διέτρεχε την πόλη το 1957. Αποφασίστηκε η αλλαγή της κοίτης με τη δημιουργία νέας κοίτης του ποταμού στην περίμετρο της πόλης και η δημιουργία ενός νέου άξονα ανάπτυξης κατά μήκος της παλαιάς κοίτης έως και το μέτωπο της παραλίας. Μετατρέποντας το μειονέκτημα της καταστροφής σε ευκαιρία ανάπτυξης, ο Δήμος, με την υποστήριξη της Περιφέρειας, οργάνωσε ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο αστικής ανάπτυξης, με έργα εμβληματικά («Ciutat los Artes et Ciencas» Πόλη Τεχνών και Επιστημών - τρία κτίρια και γέφυρες του Καλατράβα, νέα μουσεία, νέα αστικά πάρκα και ζώνες περιπάτου - αναψυχής στη θέση της παλιάς κοίτης του ποταμού Turia,) και με την κατασκευή νέας μαρίνας και την εφαρμογή ενός προγράμματος για την ανάπτυξη της περιοχής του λιμανιού. Αφετηριακό σημείο για την ανάπτυξη της ζώνης του λιμανιού είναι η διενέργεια του μεγάλου διεθνούς ιστιοπλοϊκού αγώνα “America’s Cup” τον Απρίλιο-Ιούνιο 2007.

Παράλληλα, ο δήμος, σε συνεργασία με τη περιφέρεια και τοπικούς φορείς, έχει θέσει σε εφαρμογή ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης της περιοχής της παλιάς πόλης, με τετραετή σχέδια εφαρμογής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο δυναμισμός, η εξωστρέφεια και η πεισματική διεκδίκηση της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της πόλης μας είναι ο μόνος δρόμος που παρέχει τις ευκαιρίες για να πρωταγωνιστήσει η Μεσσηνία στο νέο οικονομικό γίγνεσθαι και να εξασφαλίσει περισσότερες δυνατότητες ανάπτυξης και ευημερίας, σ’ όλους τους τομείς χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις και το κυριότερο με ισοκατανομή στους διάφορους τομείς και αποφυγή της μονοκαλλιέργειας σ’ έναν τομέα π.χ. τουρισμός.

Και ας δούμε την περίπτωση της Καλαμάτας. Πως πραγματικά συμβαίνει μια πόλη προικισμένη με συνδυασμένες μεταφορές αντί να στηρίζει την οικονομία της σ’ αυτό το συγκριτικό της πλεονέκτημα να επιλέγει ευσυνειδητά τον δρόμο της αυτοκαταστροφής, υποβαθμίζοντας όλα εκείνα που εν δυνάμει θα μπορούσαν να αποτελούν πηγές ζωής και ανάπτυξης;

Οραματιζόμαστε την πόλη μας στο πλαίσιο της μητροπολιτικής της ευθύνης για την ευρύτερη περιοχή και της γεωγραφικής της θέσης να εξελιχθεί ως σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών προσφέροντας μιαν άλλη αναπτυξιακή έξοδο στο σημερινό βραχνά της οικονομικής ύφεσης και της καλπάζουσας ανεργίας στην περιοχή μας.

Χωρίς να παραγνωρίζουμε την σημασία των πλακοστρώσεων και των πεζοδρομήσεων στην εμφάνιση της πόλης αλλά αυτά από μόνα δεν επαρκούν για να δημιουργήσουν δείκτες ευημερίας και θέσεις απασχόλησης.

Πρέπει να γίνει σαφές ότι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας επιφέρει σημαντικές μεταβολές όπως η σταδιακή επέκταση του διεθνούς κεφαλαίου και η εμφάνιση ενός παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας που έχει ως συνέπεια την παρακμή του ενδιάμεσου πεδίου της εθνικής οικονομίας, δηλαδή του παραδοσιακού έθνους-κράτους και επακόλουθο την αύξηση της αυτονομίας και της σημασίας στο παγκόσμιο γίγνεσθαι των επιμέρους περιοχών και πόλεων.

Σ’ αυτό το περιβάλλον και με δεδομένη την αυξανόμενη ελλιπή κρατική παρέμβαση και υποστήριξη θα πρέπει να σχεδιάσουμε την Καλαμάτα ως Μητροπολιτικό κέντρο που θα διευκολύνει την πρόσβαση μας στα παγκόσμια αστικά δίκτυα, θα προσελκύει επενδυτικά κεφάλαια, τουρισμό αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την διαφορετικότητα του δικού μας μητροπολιτικού κέντρου με την πλούσια ιστορία και την πολυπολιτισμική του παράδοση.

Να κάνουμε πράξη την ανάπτυξη της Καλαμάτας μέσα από στρατηγικές ενός πολιτισμικού σχεδιασμού που αξιοποιεί τα τοπικά πολιτισμικά αποθέματα και δραστηριότητες, για μια νέα φανταστική σύλληψη του αστικού χώρου που σέβεται και ενισχύει τις μικρές πόλεις και χωριά γύρω απ’ αυτήν δίνοντας στο καθένα απ’ αυτά ένα ξεχωριστό ρόλο που δικαιώνουν και τον Μητροπολιτικό ρόλο της Καλαμάτας, μεγαλύτερη πόλη μετά την Πάτρα στην Πελοπόννησο.

Συγκριτικό πλεονέκτημα της Καλαμάτας και της ευρύτερης περιοχής

- Οι συνδυασμένες μεταφορές (Λιμάνι, Σιδηρόδρομος, Αεροδρόμιο, Οδικούς Άξονες: Ιόνια Οδός και Εθνική Οδός Αθήνα-Τρίπολη-Καλαμάτα)
- Η Γεωγραφική μας Θέση που μας επιτρέπει να γίνουμε η νοτιότερη πύλη της Ελλάδος στη Μεσόγειο
- Ο Μητροπολιτικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η Καλαμάτα σύμφωνα με το νέο Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο
- Οι φυσικές της ομορφιές (Ταΰγετος), τα μνημεία της, η Αρχαία Μεσσήνη, τα ιστορικά κέντρα των πόλεων, οι ατελείωτες παραλίες της.
- Η ΒΙ.ΠΕ. (εάν φυσικά παίξει το ρόλο για τον οποίο έγινε)
- Ο πλούτος των οικισμών
- Η μεγαλύτερη τουριστική επένδυση (ΠΟΤΑ) που γίνεται στην Μεσσηνία
- Η επιχειρηματική της κοινότητα και οι ενεργοί δημότες
- Τα εκλεκτά αγροτικά μας προϊόντα

Με την ελπίδα ότι οι θέσεις του Επιμελητηρίου Μεσσηνίας θα βοηθήσουν στην γενικότερη προσπάθεια ανάπτυξης της Καλαμάτας, ως Μητροπολιτικό Κέντρο, με στόχο να της προσδώσουν εξωστρέφεια και να φανεί η ιδιαιτερότητά της σε σχέση με άλλες πόλεις της Ελλάδας και της Μεσογείου (η γειτονιά μας), να αναδειχθεί ως μοναδικός και ελκυστικός χώρος διαβίωσης, εργασίας, επίσκεψης, ως δυναμικό και ακμαίο Κέντρο, στο οποίο θα μπορούν να εγκατασταθούν καινοτόμες επιχειρήσεις που θα δημιουργήσουν προστιθέμενη αξία για την οικονομική και χωρική μας επιβίωση σε συνθήκες αειφορίας, σας ευχαριστούμε.

Γιώργος Καραμπάτος
Πρόεδρος Επιμελητηρίου Μεσσηνίας